

Cuprins

Abrevieri	13
Prefață	15
I. Generalități asupra excepțiilor procesuale	17
1. Preliminarii	17
2. Excepțiile procesuale, un mijloc pentru soluționarea cu celeritate a procesului civil	18
3. Excepțiile procesuale – reglementarea noțiunii, natura juridică, clasificarea excepțiilor și delimitarea de apărările de fond	19
3.1. Reglementarea noțiunii de „excepție procesuală”	19
3.2. Natura juridică a excepțiilor procesuale	21
3.3. Clasificarea excepțiilor procesuale	25
3.4. Delimitarea excepțiilor procesuale de apărările de fond	31
3.4.1. Deosebiri de ordin general între excepțiile procesuale și apărările de fond	31
3.4.2. Excepțiile procesuale și excepțiile de drept material	35
4. Procedura de soluționare a excepțiilor	40
4.1. Modalitatea de invocare și soluționare în fața instanței de fond	40
4.2. Modalitatea de invocare și soluționare a excepțiilor procesuale în căile de atac	48
4.3. Posibilitatea unirii excepției cu administrarea probelor sau cu fondul cauzei	50
4.4. Ordinea de soluționare a excepțiilor procesuale	52
II. Incidente procesuale care afectează cercetarea în fond a acțiunii civile	64
1. Inadmisibilitățile și finele de neprimire	65
1.1. Noțiunea de „inadmisibilitate”	65
1.2. Noțiunea de „fine de neprimire” în dreptul francez	67

1.3. Sunt lipsurile cererii de chemare în judecată, sesizate în cadrul procedurii de verificare și regularizare a cererii, un fine de neprimire?	71
1.4. Inadmisibilitatea ca excepție procesuală distinctă.....	74
2. Excepția de nulitate a unui act juridic de drept material	78
2.1. Cine poate invoca excepția de nulitate.....	79
2.2. Natura juridică a excepției de nulitate.....	80
2.3. Obiectul excepției de nulitate.....	81
2.4. Termenul de invocare și prescripția.....	82
2.5. Soluția asupra excepției de nulitate și efectele acesteia	84
3. Excepția de nelegalitate	86
3.1. Natura juridică a excepției de nelegalitate și compararea cu alte incidente procesuale	87
3.2. Obiectul excepției de nelegalitate.....	90
3.3. Procedura de judecată a excepției de nelegalitate.....	94
4. Excepția de neconstituționalitate	96
4.1. Condiții de admisibilitate a excepției de neconstituționalitate.....	97
4.2. Procedura de soluționare a excepției de neconstituționalitate.....	101
5. Cererea de trimitere preliminară la Curtea de Justiție a Uniunii Europene	104
5.1. Generalități	104
5.2. Procedura trimiterii preliminare.....	107
6. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept	113
7. Contestația privind tergiversarea procesului	117
7.1. Motivele pentru care se poate formula contestație	118
7.2. Măsurile pe care le poate lua instanța	119
7.3. Criterii de determinare a încălcării dreptului la soluționarea procesului într-un termen optim și previzibil	120

III. Excepțiile privind condițiile de exercitare a acțiunii

civile	123
1. Acțiunea civilă.....	123
1.1. Conceptul de „acțiune civilă”	123

1.2. Concepția modernă: dreptul la acțiune este distinct de dreptul subiectiv material (substanțial).....	125
1.3. Unicitatea dreptului la acțiune sau dualitatea sa. Dreptul la acțiune în sens material și dreptul la acțiune în sens procesual	127
1.4. Condițiile de exercitare a acțiunii civile.....	131
2. Excepția lipsei capacității procesuale de folosință	132
2.1. Capacitatea procesuală de folosință a persoanelor fizice	133
2.2. Capacitatea procesuală de folosință a persoanelor juridice	135
2.3. Excepția lipsei capacității procesuale de folosință	139
3. Excepția lipsei capacității procesuale de exercițiu	140
3.1. Capacitatea procesuală de exercițiu a persoanelor fizice	141
3.2. Capacitatea procesuală de exercițiu a persoanelor juridice	142
3.3. Excepția lipsei capacității procesuale de exercițiu	144
4. Excepția lipsei calității procesuale	146
4.1. Legitimarea procesuală	146
4.2. Legitimarea procesuală extraordinară.....	148
4.2.1. Legitimarea procesuală a unor organizații și autorități publice	148
4.2.2. Legitimarea procesuală în acțiunile colective	151
4.2.3. Legitimarea procesuală în unele situații speciale prevăzute de noul Cod civil	153
4.3. Legitimarea procesuală în unele cazuri ce au generat controverse	155
4.3.1. Legitimarea procesuală a statului.....	155
4.3.2. Legitimarea procesuală a executorilor judecătorești și a Oficiului pentru Cadastru și Publicitate Imobiliară.....	161
4.3.3. Legitimarea procesuală a unităților administrativ-teritoriale	162
4.4. Transmisiunea calității procesuale	167
4.4.1. Transmisiunea legală a calității procesuale.....	167
4.4.2. Transmisiunea convențională a calității procesuale	169
4.5. Condiții de invocare și soluționare a excepției lipsei calității procesuale.....	173

5. Excepția lipsei de interes	174
5.1. Condițiile interesului.....	174
6. Excepții legate de formularea unei pretenții sau afirmarea unui drept	179
6.1. Excepția prematurității acțiunii.....	182
6.2. Distanța dintre excepția de prematuritate și excepția neîndeplinirii procedurii prealabile.....	186
6.3. Excepția neîndeplinirii procedurii prealabile	188
6.3.1. Procedura medierii în noul Cod de procedură civilă.....	192
6.4. Excepția exercitării cu rea-credință a dreptului la acțiune. Excepția abuzului de drept	194
IV. Excepția prescripției dreptului la acțiune	203
1. Considerații generale.....	203
2. Dreptul la acțiune – drept autonom sau element al dreptului subiectiv civil?	204
3. Natura juridică a prescripției dreptului la acțiune.....	206
4. Termenele de prescripție extinctivă. Modalitate de calcul.....	210
5. Suspendarea și întreruperea termenelor de prescripție	216
5.1. Suspendarea termenului de prescripție.....	217
5.2. Întreruperea termenului de prescripție extinctivă	221
6. Regimul juridic al excepției prescripției dreptului la acțiune.....	229
6.1. Caracterul juridic al excepției prescripției dreptului la acțiune	229
6.2. Persoanele care pot invoca excepția prescripției dreptului la acțiune	230
6.3. Termenul până la care se invocă excepția prescripției și actul procedural prin care se invocă	231
6.4. Efectele excepției prescripției dreptului la acțiune.....	232
6.5. Regimul juridic al prescripțiilor începute anterior intrării în vigoare a noului Cod civil	233
6.5.1. Obligația și posibilitatea instanței de a invoca din oficiu excepția prescripției extinctive și posibilitatea părții de a invoca aceeași excepție în orice stadiu procesual.....	234
6.5.2. Aplicarea unor cazuri de suspendare și întrerupere a termenului de prescripție din noul Cod civil și a prescripțiilor începute înainte de 1 octombrie 2011	234

V. Excepția prescripției dreptului de a obține executarea silită	237
1. Natura juridică a prescripției dreptului de a obține executarea silită	237
2. Regimul juridic al prescripției dreptului de a obține executarea silită	239
2.1. Termenele de prescripție a dreptului de a obține executarea silită	239
2.2. Dreptul de a obține executarea silită și începerea cursului prescripției.....	240
2.3. Suspendarea termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită	244
2.4. Întreruperea termenului de prescripție a dreptului de a obține executarea silită	247
3. Excepția prescripției dreptului de a obține executarea silită	252
3.1. Invocarea prescripției de către sau în fața organului de executare.....	252
3.2. Invocarea prescripției pe calea acțiunii în constatare.....	254
3.3. Imposibilitatea invocării din oficiu a prescripției de către instanța de executare cu ocazia încuviințării executării silită	257
3.4. Invocarea excepției prescripției în cadrul contestației la executare	258
VI. Autoritatea de lucru judecat	268
1. Noțiune, natura juridică	268
2. „Autoritate de lucru judecat” și „putere de lucru judecat”	270
3. Hotărâri care au autoritate de lucru judecat	274
3.1. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor instanțelor române	274
3.2. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor instanțelor străine.....	287
3.3. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor arbitrale	292
3.4. Autoritatea de lucru judecat a hotărârilor altor organe jurisdicționale.....	294
4. Partea din hotărâre care beneficiază de autoritate de lucru judecat.....	297
5. Autoritatea de lucru judecat în cadrul aceluiași litigiu.....	302
6. Efectele autorității de lucru judecat.....	311
6.1. Efectul pozitiv.....	312

10	Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă	
	6.2. Efectul negativ	318
	6.2.1. Identitatea de obiect	319
	6.2.2. Identitatea de cauză	321
	6.2.3. Identitatea de părți în aceeași calitate	325
	7. Autoritatea de lucru judecat și forța executorie a hotărârii	328
	8. Excepția autorității de lucru judecat	330
	9. Delimitarea autorității de lucru judecat de litispendență	331
VII.	Excepția de litispendență	334
	1. Litispendența internă	335
	1.1. Excepția de litispendență	336
	2. Litispendența internațională	346
VIII.	Excepția de conexitate	355
	1. Conexitatea internă	356
	1.1. Condițiile conexității	356
	1.2. Excepția de conexitate. Caracteristici, modalitate de invocare și soluționare	361
	2. Conexitatea internațională	368
IX.	Excepțiile de necompetență	372
	1. Excepția de necompetență generală a instanțelor judecătorești	374
	1.1. Competența națională a instanțelor române	374
	1.2. Competența generală internațională a instanțelor române	375
	1.3. Excepția de arbitraj	380
	2. Excepțiile de necompetență jurisdicțională	388
	2.1. Excepția de necompetență de specializare (funcțională) a secțiilor sau completelor de judecată	390
	2.2. Excepția de necompetență materială (<i>ratione materiae</i>)	392
	2.3. Excepția de necompetență teritorială absolută	401
	2.4. Excepția de necompetență teritorială relativă	404
	3. Prorogarea convențională a competenței relative	406
	4. Procedura de judecată a excepțiilor de necompetență	408
	5. Procedura verificării din oficiu a competenței în faza de regularizare a cererii de chemare în judecată	411
X.	Excepția depășirii atribuțiilor puterii judecătorești în raport cu excepția de necompetență	414

XI. Excepția greșite compunerii sau constituiri a instanței de judecată	420
1. Greșita compunere a instanței.....	421
2. Greșita constituire a instanței	427
XII. Excepția de incompatibilitate	430
1. Incompatibilități generale	430
2. Incompatibilități speciale.....	431
3. Excepția de incompatibilitate	441
XIII. Excepția de perimare	444
1. Noțiunea și natura juridică a perimării	444
2. Condițiile perimării	446
3. Excepția perimării	452
4. Perimarea instanței.....	458
5. Perimarea executării silite	459
XIV. Nulitatea actelor de procedură	464
1. Considerații generale asupra nulității actelor de procedură	464
2. Clasificarea nulităților în dreptul procesual civil.....	467
3. Teoria actelor de procedură inexistente	476
4. Condițiile de existență a nulității actelor de procedură	479
5. Excepția de nulitate a actelor de procedură	489
5.1. Invocarea nulității pe cale de excepție.....	489
5.2. Modalitatea de soluționare a excepțiilor de nulitate și efectele admiterii acestora.....	496
6. Principalele excepții de nulitate a actelor de procedură	500
6.1. Excepția de nulitate a cererii de chemare în judecată.....	500
6.2. Excepția de nulitate a cererii de apel.....	505
6.3. Excepția de nulitate a cererii de recurs	507
6.4. Excepția de nulitate a procedurii de citare sau de comunicare a actelor procedurale.....	509
7. Procedura anulării cererii de chemare în judecată în faza de regularizare prevăzută de art. 200 NCPC.....	517
7.1. Natura juridică a măsurii.....	517
7.2. Aprecierea motivelor de nulitate	518
XV. Excepții privind nerespectarea termenelor de drept material sau procesual	522
1. Excepția tardivității acțiunii	524

12 | Excepțiile procesuale în noul Cod de procedură civilă

2. Excepții privind nerespectarea termenelor procedurale	530
2.1. Considerații generale asupra excepțiilor ce sancționează nerespectarea termenelor procedurale	530
2.2. Cazurile și condițiile generale de invocare a excepțiilor privind nerespectarea termenelor procedurale	532
2.3. Invocarea și constatarea excepțiilor privind termenele procedurale	539
2.4. Efectele admiterii excepțiilor privind nerespectarea termenelor de procedură	542
3. Distanțiile dintre decăderea din drepturile procesuale și decăderea aplicabilă termenelor din dreptul substanțial	543
4. Distanțiile dintre decăderea din drepturile procesuale și prescripția dreptului la acțiune	545

XVI. Excepția netimbrării cererii sau a insuficienței

timbrări	547
1. Taxa de timbru – impediment al liberului acces la justiție?	548
2. Modalitatea de stabilire a taxei de timbru în diferite materii	552
3. Procedura de stabilire și comunicare a taxei de timbru.....	562
4. Excepția netimbrării sau a timbrării insuficiente a cererii	566

XVII. Excepția lipsei calității de reprezentant și excepția

lipsei dovezii calității de reprezentant	571
1. Reprezentarea legală a părților	571
1.1. Reprezentarea legală a persoanelor fizice	572
1.2. Reprezentarea legală a persoanelor juridice.....	575
2. Reprezentarea judiciară	577
3. Reprezentarea convențională.....	577
3.1. Reprezentarea prin mandat <i>ad litem</i> ordinar a persoanelor fizice	578
3.2. Reprezentarea prin avocat	581
3.3. Reprezentarea prin mandat <i>ad litem</i> a persoanelor juridice	583
4. Excepția lipsei calității de reprezentant (a „puterii de a reprezenta”) și excepția lipsei dovezii calității de reprezentant	585

Bibliografie	593
---------------------------	-----

I. Generalități asupra excepțiilor procesuale

1. Preliminarii

Vechiul Cod de procedură civilă român, intrat în vigoare la 1 decembrie 1865, a ajuns în anul 2013 la momentul final al aplicării sale, după o perioadă de aproape 150 ani de existență. Realitățile sociale și evoluția istorică și-au pus amprenta asupra „codicelui” nostru, cum era denumit la începuturile existenței sale, care a ajuns să nu mai fie în concordanță cu nevoile societății actuale. O serie de instituții juridice trebuiau armonizate pentru a face față cerințelor comunitare, odată cu aderarea țării noastre la Uniunea Europeană. Totodată, intrarea în vigoare a noului Cod civil¹ a determinat adoptarea corelativă a unui nou Cod de procedură civilă², prin care să poată fi puse în practică instituțiile de drept material în forma nouă a Codului civil. Toate aceste schimbări nu au putut fi implementate prin simple modificări ale Codului de procedură civilă, ci a rezultat necesitatea adoptării unui întreg nou Cod de procedură civilă.

Unul dintre cele mai importante principii ce trebuiau urmărite de legiuitor prin adoptarea noului Cod de procedură civilă era respectarea dreptului la soluționarea procesului într-un termen rezonabil prin simplificarea unor proceduri judiciare și introducerea unor noi instrumente legale, mai eficiente. Vechea procedură civilă a atras numeroase critici ale Comisiei Europene, cele mai vehemente fiind legate de durata mult prea mare a procedurilor judiciare și lipsa unei stabilități și unități jurisprudențiale. Raportul Comisiei Europene pe Justiție³ din iulie 2011

¹ Noul Cod civil a fost publicat prin Legea nr. 287/2009, intrând în vigoare la data de 1 octombrie 2011, conform Legii nr. 71/2011 de punere în aplicare a Codului civil, publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

² Noul Cod de procedură civilă a fost publicat prin Legea nr. 134/2010 în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010, fiind modificat și completat prin Legea nr. 76/2012 de punere în aplicare, publicată în M. Of. nr. 365 din 30 mai 2012.

³ Raportul pe Justiție este realizat în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare implementat în 2007, odată cu aderarea României și Bulgariei la Uniunea Europeană, pentru a combate problemele legate de sistemul judiciar. Raportul la care ne referim a fost dat publicității la Bruxelles în 20 iulie 2011.

a remarcat progresele făcute de țara noastră în special prin adoptarea noului Cod de procedură civilă și a noului Cod de procedură penală. Prin aceste noi acte normative se speră că se va aduce o îmbunătățire a procedurilor judiciare, reprezentând o evoluție a sistemului judiciar.

Prin lucrarea de față ne-am propus a analiza instituția excepțiilor procesuale din perspectiva noului Cod de procedură civilă, semnalând diferențele față de vechea reglementare și încercând a da o interpretare elementelor de noutate aduse de legiuitor.

Publicația se află la cea de-a patra ediție, aducând, față de primele apariții, alături de modificările legislative inerente, și completări semnificative ca urmare a analizei practicii conturate de la intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă sau a opiniilor doctrinare exprimate în publicațiile de specialitate.

2. Excepțiile procesuale, un mijloc pentru soluționarea cu celeritate a procesului civil

Una dintre garanțiile soluționării unui proces cu celeritate o constituie reglementarea și aplicarea în mod judicios și operativ a mijloacelor de apărare ale părților. Prin apărare se înțelege procedeele care permit uneia dintre părți să se împotrivescă atacului părții potrivnice. Apărările aparțin atât reclamantului, cât și pârâtului și constau în apărări de fond și excepții procesuale.

Excepțiile procesuale reprezintă mijloacele de apărare prin care, de regulă, pârâtul urmărește, fără a nega existența dreptului subiectiv, întârzierea judecării sau respingerea acțiunii ca inadmisibilă¹. Prin intermediul excepțiilor procesuale se supune judecării o chestiune prealabilă dezbaterii fondului cauzei, iar „terenul” luptei judiciare se transferă în sfera procedurală². Prin intermediul instituției „excepțiilor”, procesul se poate finaliza mult mai repede, întrucât, prin admiterea unei excepții invocate, judecătorul pronunță o hotărâre de cele mai multe ori fără a cerceta „fondul” litigios, deci fără a mai fi nevoie de prelungirea judecării pentru administrarea probatoriului. Evident că dezinvestirea imediată a instanței are loc doar în cazul în care nu există și alte capete de cerere sau alți participanți la judecată, nevizați

¹ M.N. Costin, I. Leș, M.S. Minea, D. Radu, *Dicționar de drept procesual civil*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 60.

² I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 462.

de excepție, precum și doar dacă pentru soluționarea excepției nu este nevoie a se administra dovezi și a se uni excepția cu administrarea probelor sau cu judecarea fondului.

Gestionarea de către instanță în mod judicios a instituției excepțiilor procesuale poate duce fără îndoială la soluționarea într-un termen mult mai scurt a proceselor, scutind atât justițiabilii, cât și sistemul judecătoresc de aglomerarea dosarelor aflate pe rol.

În practică însă se observă o tendință de a se uni excepțiile cu fondul, pronunțându-se o singură hotărâre atât pe excepție, cât și pe fond. Această modalitate de gestiune a cauzei prezintă marele inconvenient al duratei prelungite a litigiului, întrucât trebuie să se treacă prin toate etapele unui proces pentru a se ajunge, în final, la concluzia că excepția era întemeiată și acțiunea se putea respinge încă de la primele termene de judecată.

O altă chestiune ce duce la prelungirea nejustificată a litigiului o reprezintă inexistența unor norme legale explicite care să reglementeze ordinea în care o instanță trebuie să soluționeze mai multe excepții invocate simultan. Și în aceste cazuri, se observă în practică tendința instanțelor de a se pronunța asupra excepțiilor fie concomitent, printr-o hotărâre unică, fie într-un mod neunitar, după libera apreciere a fiecăreia. Puține sunt cazurile în care excepțiile se clasifică în prealabil de către instanță și se soluționează mai întâi cele de procedură și mai apoi cele de fond, urmând a le uni cu fondul litigiului doar pe cele pentru a căror rezolvare se impune nevoia de a administra aceleași probe cu cele ale fondului.

3. Excepțiile procesuale – reglementarea noțiunii, natura juridică, clasificarea excepțiilor și delimitarea de apărările de fond

3.1. Reglementarea noțiunii de „excepție procesuală”

Când ne gândim la noțiunea de „excepție”, în limbajul comun, denumim o abatere de la o regulă generală. Termenul provine din limba latină, *exceptio*, și înseamnă „a împușina, a anihila”. În plan juridic, noțiunea a fost folosită încă din dreptul roman, spre a defini mijlocul prin care pârâtul urmărea să evite condamnarea sa ori să obțină o amânare a judecății.

În vechiul Cod de procedură civilă nu exista o secțiune specială destinată tuturor excepțiilor procesuale, reglementarea lor făcându-se atât în capitolul privind judecata, în cadrul Secțiunii I dedicate înfățișărilor și dezbaterilor (art. 136-137 C. pr. civ. 1865), cât și în cadrul Secțiunii a II-a, denumită „Excepțiile de procedură și excepția puterii de lucru judecat” (art. 158-166 C. pr. civ. 1865). De asemenea, excepții procesuale rezultau și din alte instituții ale Codului, cum ar fi art. 109 C. pr. civ. 1865 (prematuritatea sau lipsa procedurii prealabile), art. 105 C. pr. civ. 1865 (excepția de nulitate a actelor de procedură), art. 103 C. pr. civ. 1865 (excepția tardivității) etc.

În noul Cod de procedură civilă, legiuitorul a înțeles importanța excepțiilor procesuale și le-a dedicat, în Capitolul II, Subsecțiunea a 2-a din cadrul Secțiunii a 2-a privind *cercetarea procesului*. Pentru prima dată s-a reglementat definiția oficială a excepțiilor procesuale, art. 245 NCPC arătând că excepția procesuală este *mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea completului sau constituirea instanței, competența instanței ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea cererii*. Această definiție a fost propusă cu mult timp înainte de către doctrină¹, fiind însă pentru prima dată oficializată de legiuitor, cu mici modificări.

Cu această ocazie, s-a tranșat în mod definitiv și un alt subiect intens disputat în lucrările de specialitate, privind denumirea corectă a noțiunii excepțiilor. Unii autori² denumeau în general excepțiile ca „**excepții de procedură**”, ce se clasificau în excepții de procedură propriu-zise și excepții de fond. Alți autori³ denumeau în general excepțiile ca „**excepții procesuale**”, ce se clasifică în excepții de procedură și excepții de fond. În fine, a existat și cea de-a treia modalitate propusă⁴, de a denumi excepțiile în general ca „**excepții procedurale**”, ce se clasifică în excepții de procedură propriu-zise și excepții

¹ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 116.

² Al. Bacaci, *Excepțiile de procedură în procesul civil*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 16.

³ V.M. Ciobanu, *Tratat...*, op. cit., vol. II, 1997, p. 115.

⁴ I. Leș, *Tratat...*, op. cit., 2008, p. 461.